

convictions, aesthetical tastes, education of patriotism and love to Motherland, the development of abstract thinking and enriching vocabulary of readers. This work gives the list of main authors of Ukrainian literary tails and their production and also that authors whose tails are in the list of school programme of Ukrainian Literature and Literature Reading.

Key words: literary tail, author tail, genre, children's literature, genre variety.

УДК 373.31:371.315.5

Юлія Дзєблюк –
студентка VI курсу (заочної форми навчання)
спеціальності «Початкова освіта»
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки; вчитель
початкових класів ЗОШ I-III ст. с.Дубове
Ковельського району

Педагогічна підтримка адаптації молодших школярів до умов освітнього розвивального середовища

Стаття присвячена проблемі забезпечення педагогічної підтримки адаптації молодших школярів у період пристосування до умов освітнього розвивального простору. Визначені вікові характеристики дітей молодшого шкільного віку, особливості та концептуальні моделі розвивального навчання та провідні педагогічні засоби, які сприяють адаптації учнів початкової школи.

Ключові слова: адаптація, соціально-педагогічна адаптація молодших школярів, педагогічні засоби, розвивальне педагогічне середовище, готовність до навчання.

Постановка проблеми. Становлення особистості має ряд важливих, відповідальних етапів, обумовленими змінами соціального статусу, розширенням видів діяльності та іншими суспільними та індивідуальними факторами. Одним із таких етапів є початок шкільного навчання, перехід від залежного дитинства до освоєння та відстоювання власної позиції, готовності зробити свій життєвий вибір та нести відповідальність за свої вчинки. Первинні засади пристосування дитини до соціальної ролі школяра пов'язана із переживанням так званої кризи 6 (7) років, тобто саме початку самореалізації дитини у якості учня початкової школи.

Адаптаційні процеси, детерміновані засвоєнням нових норм шкільного життя, посилюють психофізіологічні навантаження, несуть типові кризові ризики у особистісному зростанні. Цим визначається необхідність сформулювати належне соціальне середовище та забезпечити першокласникам педагогічну підтримку з метою полегшення звикання до школи та профілактики дезадаптації дітей. Ці вимоги закріплені Державним стандартом початкової загальної освіти 2011 року.

Аналіз досліджень. У психолого-педагогічній літературі проблема адаптації вивчалась на різних рівнях – від розкриття змісту самого поняття (Ю. Александровський, Ф. Березін, В. Казначєєв) до виявлення особливостей її прояву в різних видах діяльності (В. Мерлін, В. Рождественський, Я. Стреляу) та чинників, які детермінують цей процес у тих чи інших умовах (О. Мороз, М. Раттер). Проблемам соціальної адаптації і дезадаптації особистості присвятили свої праці К.О. Абульханова-Славська, Г.О. Балл, Ф.Б. Березін, М.Й. Боришевський, Л.В. Дзюбка та ін. Питання профілактики дезадаптації особистості в умовах навчального закладу досить широко представлена у працях українських науковців: О.О. Єжова, Л.В. Кальченко, Л.І. Міщик, В.М. Оржеховська тощо.

Незважаючи на те, що в даний час адаптації дітей до школи приділяється значна увага, імовірні проблеми намагаються вирішити в основному за допомогою надання

психологічної підтримки шляхом зниження тривожності, підвищення впевненості в собі, при цьому недооцінюються можливості оптимізації самопочуття дітей за рахунок створення належних умов освітнього розвивального середовища. Тому питання педагогічної підтримки адаптації молодших школярів до навчання у школі є актуальним у сучасній дидактиці.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є визначити сутність педагогічної підтримки адаптації першокласників до школи в умовах розвиваючого навчання. Для цього вважаємо необхідним провести теоретичний аналіз розуміння адаптації першокласників до шкільного навчання та їхні вікові особливості; проаналізувати концептуальні моделі розвиваючого навчання та основні шляхи реалізації педагогічної підтримки адаптації дитини у початковій школі, а також експериментальним шляхом підтвердити роль особистісної готовності молодших школярів до навчання.

Об'єктом дослідження є молодші школярі на етапі адаптації до шкільного навчання.

Предмет дослідження – педагогічна підтримка адаптації молодших школярів до умов освітнього розвивального середовища.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні **завдання**:

1. Визначити сутність адаптації першокласників до шкільного навчання та їхні вікові особливості, які здійснюють вплив на процес пристосування.
2. Проаналізувати концептуальні моделі розвиваючого навчання у початковій школі.
3. Обґрунтувати основні шляхи реалізації педагогічної підтримки адаптації молодших школярів до умов освітнього розвивального середовища.
4. Виокремити ролі учителя та сім'ї у період початку навчання учнів загальноосвітніх шкіл.
5. Провести експериментальне дослідження процесу адаптації молодших школярів та проаналізувати отримані результати.

Виклад основного матеріалу. Аналітичне опрацювання науково-практичних досліджень даної теми дозволяє зробити висновки, що віковий період 6 (7) років пов'язаний із суттєвим зростанням пізнавальних психічних процесів дітей, розвитком емоційно-вольової сфери, появою довільності психічних процесів. В. Сухомлинський писав, що діти приходять до школи з відкритою душею, зі щирим бажанням добре вчитися, сприймати життя [1, с.42]. О. Кривчикова і Т. Лясота на основі аналізу літературних джерел переконують, що результативність адаптації дитини до шкільного навчання в значній мірі визначає увесь подальший період перебування в ЗОШ [6, с.162-163].

Адаптація з латинської *adapto* означає пристосування. Молодші школярі повинні, з одного боку, пережити зміну розпорядку дня, пристосуватися до нових умов спілкування, а з іншого – сприйняти та привнести у власне життя нові специфічні правила, вимоги і предмети, пов'язані із навчанням у школі.

Адаптацію до шкільного навчання можна розглядати у трьох базових ракурсах: фізіологічна, психологічна і соціальна. У дійсності всі елементи адаптації певною мірою взаємодетерміновані і корелюються між собою. Зазвичай фізіологічна адаптація відрізняється найменшою тривалістю (до кількох тижнів), позначається на пристосуванні до зміни режиму життєдіяльності, нового порядку дня тощо. Крізь призму пристосування молодших школярів до умов навчання у ЗОШ слід особливу увагу приділити адаптації соціально-психологічній – активному пристосуванню індивіда до нових умов середовища і оточення, перебудову пізнавальної, мотиваційної та емоційно-вольової сфер особистості при переході до нового етапу життєдіяльності.

Дослідники називають багато критеріїв оцінки процесу адаптації. Л.С. Гармаш, виходячи із провідного виду діяльності молодших школярів – навчальної діяльності, пропонує оцінювати ефективність адаптації саме за навчальними успіхами дитини [6, с.162-163].

Дошкільний та молодший шкільний вік є сензитивними періодами соціального становлення особистості як повноцінного члена суспільства. Значно розширюється сфера соціальних контактів дитини. На думку М.Р. Битянової, М.М. Врублевської та інших дослідників, саме в початковій школі починають формуватися системи відносин дитини зі світом і самою собою, ті стійкі форми взаємин з однолітками й дорослими та базові навчальні установки, які істотною мірою визначають надалі успішність її шкільного навчання, можливості особистісної самореалізації в шкільному середовищі [7, с.252].

Особливістю навчальної діяльності є засвоєння молодшим школярем нових правил. За виконанням правила лежить система відносин дитини з дорослою людиною. Коли дитина підпорядковується правилу, то спілкування з дорослим приносить їй задоволення, переконує Л.М. Обухова. Спочатку правила виконуються у присутності дорослого, потім з опорою на предмет, що заміщає дорослого, і, нарешті, правило стає внутрішнім [8, с.259].

Т.В. Морозкіна пов'язує появу відповідальності у молодших школярів із прийняттям вимог моралі І.Д. Бех, В.С. Мухіна, Р.С. Немов акцентують в молодшому шкільному віці особливий розвиток самооцінки, товариськості, відповідальності, моральних і соціальних якостей, почуттів: доброти, чуйності, емпатії. У школярів з'являється особлива вольова дія – вчинок, орієнтований на інтереси оточуючих людей [9, с.41].

Горячи про розвивальне освітнє середовище, необхідно проаналізувати можливості гуманістичної педагогіки, підґрунтям якої стали ідеї А. Макаренка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського. В основу новаторських педагогічних концепцій з останньої чверті ХХ століття покладені ідеї Л.С. Виготського, Д.Б. Ельконіна, В.В. Давидова щодо залучення дитини до чотирьох сфер світосприйняття – світ природи, долучення до загальнолюдських цінностей, розвиток відносин зі значимими людьми і розвиток самосвідомості дитини.

Концептуально відмінні позиції Д.Б. Ельконіна і В.В. Давидова пов'язані із визначенням базового фундаменту підготовки учнів – теоретичне пізнання чи практичне дослідження. Модель В.В. Давидова, розроблену у співпраці із Д.Б. Ельконіним, називають «Змістовне (теоретичне) узагальнення». Засадами розвитку теоретичного мислення Давидов вбачає застосування принципу від загального до конкретного, від системного до одиничного, а навчання, що базується на таких засадах називає розвиваючим [2, с.70-72].

Л.В. Занков, працюючи у структурі Академії педагогічних наук, звернув увагу на потребу розвиваючого навчання саме для учнів початкових класів. Його дидактична система акцентує увагу вчителя на розвитку в дітей уміння мислити, спостерігати, діяти практично. Тому найчастіше цю систему критикують саме за надмірне акцентування емпіричної підготовки, внаслідок чого недостатня увага приділяється теоретичній частині навчання [3, с.124].

Розвиваюче навчання містить значимі компоненти та вектори впливу на особистість дитини, здатні полегшити процес її пристосування до нової соціальної ситуації розвитку. Технологія педагогічної підтримки адаптації дітей молодшого шкільного віку до нових життєвих умов припускає особистісну парадигму та процесуальну характеристику, котрі детермінують загальну орієнтацію педагогічного колективу школи на соціальний розвиток дітей на засадах індивідуально-особистісного підходу. Це забезпечує реалізацію принципів гуманістичної педагогіки, взаємозв'язок соціального, психологічного, інтелектуального, духовного й фізичного виховання дітей [10, с.154].

Процес адаптації до шкільного навчання може викликати у дитини серйозне психічне навантаження. Ефективним шляхом профілактики цього є забезпечення позитивної емоційної атмосфери. Серед емоційнозаряджених прийомів, до яких може вдатися педагог, у учнів першого класу вагомому роль відіграють ігрові заняття [1, с.42]. В ігровій формі роботи дитина почуватиметься більш зручно і легше подолає бар'єр, пов'язаний із входженням до

нових соціальних умов життєдіяльності. Водночас домінування ігрових вправ не допустиме у зв'язку із необхідністю засвоєння та внутрішнього прийняття більш формальних вимог навчальної діяльності.

Широко декларується індивідуальний підхід до виховання та навчання школярів загалом. Головна ідея особистісно-орієнтованої адаптації молодших школярів – це створення виховної системи на принципах взаємної відповідальності, взаємодопомоги, взаємної зацікавленості вчителів у досягненні учнями навчальних успіхів та розвитку культури здоров'я [10, с.154-156].

Дискусійним питанням у забезпеченні прийнятті дитиною вимог шкільного життя є оцінювання молодших школярів. Деякі автори педагогіки співробітництва взагалі вважали, що співробітника не можна змусити відповідати чи викликати до дошки, тим більше оцінювати [5, с.32]. Проте це твердження зустріло значну критику, оскільки оцінювання результатів праці учня має значну мотивуючу роль у навчальному процесі. Поширення здобула практика стимуляції позитивних результатів навчальної діяльності при відсутності оцінювання негативних.

Серед вирішальних факторів профілактики дезадаптації молодших школярів необхідно назвати достатній фізичний рівень, оскільки шкільне навчання створює умови перевантажень зростаючого організму. Недостатня фізична активність, безумовно, негативно позначається на навчальній успішності учнів, тому рекомендується проводити перерви із виконанням елементарних фізичних вправ, так звані фізкультхвилинки [1, с.44].

Загалом можемо визначити наступні пріоритетні завдання учителя у період адаптації дітей до школи: забезпечення індивідуального підходу; формувати культуру спілкування учнів; стимулювати мотивацію навчання та мотивацію успіху дитини; обмежене оцінювання навчальних результатів молодших школярів; формування учнівського колективу. Високі результати застосування з точки зору оптимізації процесу адаптації дитини до школи є досвід арт-терапевтичних, тобто мистецьких засобів самовираження учнів. Арт-терапія не лише може моделювати умови прискорення темпів адаптації усіх учнів класу, але і виступати в якості ефективного засобу допомоги невстигаючим та дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах, що у значній мірі гальмує процеси адаптації до навчання [4, с.105-106].

І.О. Цікра та І.М. Куліда стверджують, що особистість викладача – це «інструмент» його творчості [11, с.175-179]. На наш погляд, саме встановлення контакту учителя з класом загалом та кожною окремою дитиною зокрема є вирішальним фактором адаптації молодшого школяра.

Хоча не можна заперечувати важливу роль батьківської, сімейної підтримки дитини. Спілкування батьків з дитиною на основі довірливих відносин поєднує практичну допомогу першокласнику в оволодінні складним для нього навчальним матеріалом із безоціночним відношенням, безальтернативним визнанням і підтримкою власної дитини [1, с.44].

Емпіричним шляхом визначено особливості адаптаційних процесів дітей першого класу. Серед учнів, їхніх батьків та класного керівника 1-Б класу ЗОШ I-III ступенів с. Дубове Ковельського району Волинської області проведено опитування, анкетування, спостереження за навчальним та позанавчальним процесом та психологічне тестування. Пізнавальні психічні процеси відіграють значну роль в успішній адаптації школярів. Б.Г.Ананьєв розвиток мислення описує як складну динамічну систему кількісних та якісних змін, які відбуваються у мисленнєвій діяльності людини у зв'язку з її віком і збагаченням життєвого досвіду. Під час оволодіння дітьми новим складним навчальним матеріалом розвивається швидкість мислення, здатність до синтезування, узагальнення, креативність, логічність, лабільність, обізнаність тощо [12, с. 7]. У той же час прояв індивідуальних здібностей потребує успішної соціалізації та уміння встановлювати нові соціальні контакти на різних рівнях: «учень - учитель», однолітки, взаємодія з батьками тощо.

Як показує опитування батьків першокласників, більшість сімей готові сприяти молодшим школярам, але не завжди розуміють, у чому саме потрібна їхня допомога. 65% опитаних батьків переконані, що в період адаптації для дитини найважливіше доброзичливе і турботливе ставлення сім'ї. Неоднозначною виявилось враження батьків класу у питанні розуміння вимог, які їй висуває шкільне середовище. Третина опитаних (35% респондентів) вважають, що у дітей можуть виникнути проблеми зі сприйняттям окремих вимог. Лише 4 особи (23% опитаних) впевнені, що їхнім дітям усі вимоги чітко зрозумілі.

Проведене вибіркоче дослідження розвитку пізнавальних процесів свідчить про загалом достатній рівень когнітивний розвиток у аспекті сприйняття та вивчення навчального матеріалу. Розвиток мислення та пам'яті більшості досліджуваних дітей можна визначити, як середній, в межах норми (64% та 88% досліджуваних дітей відповідно).

Опитування школярів, навпаки, більш орієнтоване на особистісне сприйняття та соціальні фактори адаптації дітей. Усі питання по суті можна розбити на три тематичні блоки:

1. Особливості сприйняття дітьми навчальної діяльності;
2. Особливості спілкування з учителем;
3. Рівень сформованості колективу класу, спілкування з однолітками.

Результати свідчать, що усі учні вважають, що навчання у школі цікаве і щодня вони дізнаються щось нове, що свідчить про достатню мотивацію до навчання. Це підтверджує визначення дітьми власних стимулів до навчання. Спілкування з учителем та матеріал, що вивчається, є лідируючим емоційно зарядженим фактором опитаних дітей (рис. 1).

У той же час складнощі із виконанням завдань учителя відчують опитуваних більшість дітей – 12 із 17 учнів (тобто майже 71% досліджуваних). Визнають, що мають труднощі із концентрацією уваги теж майже половина дітей класу – 59%, тобто 10 учнів відволікаються на заняттях, їм важко постійно тримати увагу на тому, що вивчається.

Соціометрична стратегія вивчення готовності дітей до спілкування у позаурочний час визначає, що майже половина опитуваних (8 учнів, майже 47% дітей класу) хочуть запросити на свій день народження усіх однокласників. З одного боку, це є свідченням досить позитивного мікроклімату у колективі, з іншого доводить не сформованість безпосередньо стійких дружніх контактів між дітьми.

Що найбільше подобається в школі?

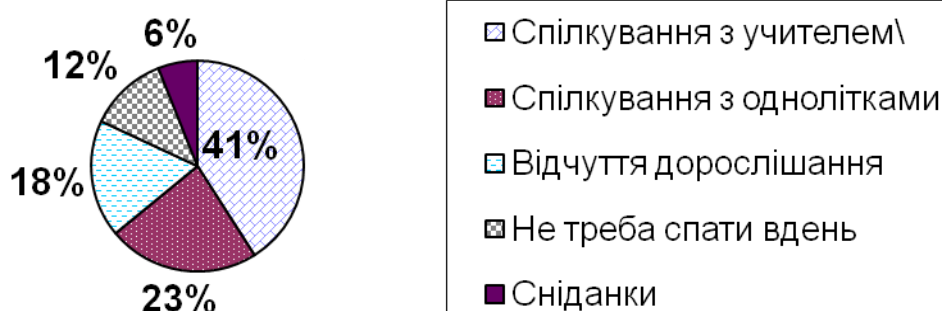

Рис. 1. Уподобання учнів першого класу щодо шкільного навчання

На основі усіх отриманих даних та за погодженням з учителем класу та психологом школи визначено формат та мету формуючого експерименту. Програма та особливості проведення тренінгового заняття детерміновані тим, що дійсно загрозливих труднощів у адаптації першокласників досліджуваного класу не виявлено. Враховуючи об'єктивні реалії початкової освіти, які зазвичай утруднюють тривалі проекти педагогічної підтримки адаптації першокласників до шкільного навчання, вважаємо доцільною практику проведення окремих занять з елементами тренінгу.

У ході адаптації дітей до школи актуальним завданням такого заняття є згуртування колективу класу, формування навичок соціальної взаємодії у системі «учень-учень» та профілактика дезадаптації окремих учнів, які виявляють індивідуальні труднощі засвоєння матеріалу, підтримання дисципліни тощо. Заняття проведено наприкінці жовтня, у період найбільш вірогідного виявлення труднощів та затримок адаптації дітей у ігровій формі як найбільш близькій дитині у даний віковий період і легкій для сприйняття загалом. Для виявлення ефекту провели аналіз загальної успішності учнів класу: протягом тижня до заняття учнями класу отримано 82 відзнаки, після - 97 (у середньому за урок кількість відзнак зросла з 3,28 до 3,88).

Висновок та перспективи подальшого розвитку. Підсумовуючи вище викладені результати емпіричного дослідження, слід визнати, що адаптація першокласника у значній мірі визначається його особистісною готовністю. Підтримати і скоригувати цю готовність можливо засобами педагогічного впливу на початковому етапі навчання шляхом забезпечення розвитку когнітивних процесів дитини, емоційного інтелекту, розвитку навичок соціальної взаємодії молодших школярів тощо. Фундаментальним показником ефективності вжитих педагогічних засобів розвиваючого освітнього простору щодо стимулювання адаптації дітей до шкільного навчання є готовність до навчання у школі. Ця індивідуальна якість виявляється у загальному психічному розвитку, складовими якого є певний рівень інтелектуального розвитку, емоційно-вольового, соціально-комунікативного та мотиваційного. Таким чином, у даній статті обґрунтовано педагогічні резерви підвищення ефективності адаптації учнів молодшого шкільного віку до навчання шляхом створення розвиваючого середовища.

Перспективи дослідження цієї проблеми полягають у створенні методичного забезпечення професійної діяльності вчителів початкових класів щодо формування соціальної активності учнів молодшого шкільного віку як чинника адаптації до умов навчальної діяльності, розвитку пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, формування системи ціннісних орієнтацій особистості учнів.

Джерела та література

1. Гончарук І. Створення вчителем комфортних умов для адаптації першокласників до навчання у школі / Ірина Гончарук // Початкова школа. – 2013. – № 7. – С. 42-44.
2. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Учебник для вузов. Изд. второе, доп., испр. и перераб. — М.: Издательская корпорация «Логос», 2000. — 384 с.
3. Кирилів В. О. Реалізація принципу розвивального навчання у досвіді роботи вчителів початкової школи / Кирилів В. О. // Пед. науки : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. – Херсон : ХДУ, 2013. – Вип. 63. – С. 123-127.
4. Костіков В.О. Переваги арт-терапії як засобу адаптації дітей молодшого шкільного віку до умов навчально-виховного процесу / Костіков В.О. // Молодий вчений. – 2015 р., травень. – № 5 (20), частина 3. – С. 104-107.
5. Кочерга О. Психофізіологічний розвиток дитини перед школою / Ольга Кочерга // Початкова школа. – 2012. – № 1. – С. 45.
6. Кривчикова О. Психомоторний стан як фактор адаптації учнів початкових класів до умов навчання в школі / Олена Кривчикова, Тетяна Лясота // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. – 2008. – №2. – С. 162-164.
7. Крупник Г.А. Особливості психологічного супроводу адаптації першокласників до навчального процесу / Крупник Г.А. // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 2 (46). – С. 251-257.
8. Обухова Л.Ф. Детская (возрастная) психология : Ученик / Обухова Л.Ф. –М.,1996. – 374 с.

9. Поліщук С.А. Вольові якості у молодших школярів / С.А. Поліщук // Початкова школа. – 2000. – №2. – С. 40-41.

10. Пристинський В.М. Соціально-педагогічні умови адаптації учнів молодшого шкільного віку до навчання в процесі фізкультурної діяльності / В.М. Пристинський, Т.М. Пристинська, І.В. Ахременко // Духовність особистості: методологія, теорія і практика. – 2013. – № 6 (59). – С. 151-159.

11. Цікра І.О. Педагогіка співробітництва – основа сучасної моделі навчально-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах / І.О. Цікра, І.М. Куліда // Збірник наукових праць “Військова освіта” Національного університету оборони України. – 2013. – № 2 (28). – С. 172-180.

12. Яновська Т.А. Особливості розвитку мислення молодших школярів в умовах інтегрованого навчання : Автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / Яновська Т.А. – Ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України. – К., 2008. – 22 с.

References

1. Goncharuk I. (2013), *Stvorennya vchy`telem komfortny`x umov dlya adaptaciyi pershoklasny`kiv do navchannya u shkoli [Creating favorable conditions for teacher adaptation to first grade in school]*. Pochatkova shkola – Primary School, №7, p. 42-44.

2. Zymnyaya, Y.A. (2000), *Pedagogy`cheskaya psy`xology`ya. Uchebny`k dlya vuzov [Pedagogical psychology]*. M.: Y`zdatel`skaya korporacy`ya «Logos», 384 p. [in Russian].

3. Kyryliya V.O. (2013), *Realizaciya pry`ncy`pu rozvy`val`nogo navchannya u dosvidi roboty` vchy`teliv pochatkovoyi shkoly` [The principle of developing education in the experience of primary school teachers]*. Ped. nauky` - Pedagogical Science. Xerson, XDU, V. 63, p. 123-127.

4. Kostikov V.O. (2015), *Perevagy` art-terapiyi yak zasobu adaptaciyi ditej molodshogo shkil`nogo viku do umov navchal`no-vy`xovnogo procesu [The benefits of art therapy as a means of adaptation of children of primary school age to the terms of the educational process]*. Molody`j vcheny`j - The young scientist, №5 (20), ch. 3, p. 104-107.

5. Kocherga O. (2012), *Psy`xofiziologichny`j rozvy`tok dy`ty`ny` pered shkolyu [Physiological development of the child before school]*. Pochatkova shkola – Primary School, № 1, p. 45.

6. Kryvchykova O., Lyasota T. (2008) *Psy`xomotorny`j stan yak faktor adaptaciyi uchniv pochatkovy`x klasiv do umov navchannya v shkoli [Psychomotor status as a factor in adaptation to primary school pupils learning environment at school]*. Fizy`chne vy`xovannya, sport i kul`tura zdorov`ya u suchasnomu suspil`stvi - Physical education, sports and health culture in modern society, №2, p. 162-164.

7. Krupnyk G.A. (2014), *Osobly`vosti psy`xologichnogo suprovodu adaptaciyi pershoklasny`kiv do navchal`nogo procesu [Features of psychological support of adaptation of first-graders in the educational process]*. Tavrijs`ky`j visny`k osvity` - Tauride Journal of Education, № 2 (46), p. 251-257.

8. Obuxova L.F. (1996), *Detskaya (vozrastnaya) psy`xology`ya [Children (age) psychology]*. M., 1996, 374 p. [in Russian].

9. Polishhuk S.A. (2000), *Vol`ovi yakosti u molodshy`x shkolyariv [Volitional qualities in primary school children]*. Pochatkova shkola – Primary School, №2, p. 40-41.

10. Prystynskij V.M., Prystynska T.M., Axremenko I.V. (2013), *Social`no-pedagogichni umovy` adaptaciyi uchniv molodshogo shkil`nogo viku do navchannya v procesi fizkul`turnoyi diyal`nosti [Socio-pedagogical conditions of adaptation of pupils of primary school age to study in the physical activity]*. Duxovnist` osoby`stosti: metodologiya, teoriya i prakty`ka - Spirituality: Methodology, Theory and Practice, № 6 (59), p. 151-159.

11. Cikra I.O., Kulida I.M. (2013), *Pedagogika spivrobitny`cztva – osnova suchasnoyi modeli navchal`no-vy`xovnogo procesu u vy`shhy`x vijs`kovy`x navchal`ny`x zakladax*

[*Pedagogy of cooperation - the basis of modern models of educational process in higher military educational institutions*]. Zbirny`k naukovy`x prac` "Vijs`kova osvita" Nacional`nogo universy`tetu oborony` Ukrainy` - Proceedings of "Military Education" National Defence University of Ukraine, № 2 (28), p. 172-180.

12. Yanovska T.A. (2008), *Osobly`vosti rozvy`tku my`slennya molodshy`x shkolyariv v umovax integrovanogo navchannya* [*Features of development of thought of juniors in the conditions of the integrated studies*], Extended abstract of candidate's thesis. K., 22 p.

Дзєблук Юлія Николаевна. Педагогическая поддержка адаптации младших школьников к условиям образовательной развивающей среды.

Статья посвящена проблеме педагогической поддержке адаптации младших школьников к условиям образовательной развивающей среды. На начальном этапе обучения младшие школьники сталкиваются с трудностями физиологической, социальной и психологической адаптации.

Возрастные особенности детей младшего школьного возраста обеспечивают возможности успешного обучения в школе при условии преодоления адаптационных барьеров. В этом возрасте происходит интенсивное интеллектуальное развитие, развитие эмоционально-волевой сферы, что подготавливает личность к нагрузкам учебной деятельности, изменению социальных связей, усвоению правил взаимодействия.

Задачей педагогического пространства в период адаптации школьников является формирование позитивного микроклимата, поддержка и развитие позитивной учебной мотивации, формирование коллектива класса. Также необходимо эффективное взаимодействие учителя с родителями ребенка.

В ходе исследования проведено эмпирическое изучение учеников первого класса, в том числе наблюдение учебной и внеучебной деятельности, опрос учеников и родителей, психологическое исследование познавательных процессов. Определяющим фактором успешной адаптации младших школьников является личностная готовность к обучению.

Ключевые слова: адаптация, социально-педагогическая адаптация младших школьников, педагогические средства начальной школы, развивающая педагогическая среда, готовность к обучению.

Dzheblyuk Yuliya Nikolaevna. The pedagogical support of the adaptation of younger schoolchildren in the conditions of educational developing environment

The article is devoted the pedagogical support of adaptation of younger schoolchildren in the conditions of educational developing environment. During the initial stage of learning young schoolchildren have difficulties of the physiological, social and psychological adaptation.

Age features primary school children provide opportunities for success in school under the condition of overcoming barriers to this adaptation. There is an intensive intellectual development, the development of emotional and volitional at this age, which prepares a person to loads of educational activity, a change in social relations, an assimilation of rules of social interaction.

The objective of the space of teaching schoolchildren is to create a positive climate and support the development of positive learning motivation, the formation of a class team in the period of adaptation of children. Also the teacher must actively engage with parents of pupils.

We have conducted an empirical study of the pupils of the first class, including observation of teaching and non-learning activities, the survey of the pupils and parents, psychological study of cognitive processes. The determining factor for the successful adaptation of younger schoolboys is their personal readiness to learn.

Keywords: adaptation, social-pedagogical adaptation of junior schoolchildren, pedagogical tools of primary school, developing educational environment, readiness to study at school.

УДК 373.3.016:81

Лідія Іванова –
Рівненський державний педагогічний
університет (м. Рівне)

Використання літературного краєзнавства у початковій школі

У статті узагальнено суть дидактичних понять краєзнавство, літературне краєзнавство, література рідного краю; викладено зміст структурно-методичного компонента поняття *література рідного краю*; обґрунтовано важливість літературного краєзнавства, яке сприяє осмисленню духовного життя нації, традицій,